

यातातपोक्ते “एतास्त्रिभवे संप्राप्ते वसित्वा गर्हभाजिनम् ।
तत्प्रवानचरेत् भैक्ष्यं स्वकर्म्म परिकीर्त्तयन् । तेभ्यो लब्धेन
भैक्ष्येण वत्सयन्नेककालिकम् । उपसृष्टः स्वसवसेनस
स विशुध्यति” मन्त्रो अवकीर्त्तिव्रतसुपक्रमस्य “तत्र प्राय-
श्चित्तं महाव्याहृतिभिर्जुह्यात् ओङ्कारपूर्विकाभिः ।
संवत्सरं वा नक्तं भैक्ष्यं चरेत् चतुर्थकाले मितभुग्गायत्रीं
वत्सरानुगां जपेदिति” शङ्खलिखितोक्ते च “अवकीर्त्ति-
निमित्तन्तु ब्रह्महत्याव्रतचरेत् । खरचर्म्मवासा वषसां-
स्तस्मान्मुच्येत कित्तिपात्” अङ्गिरसोक्ते च व्रतभेदे ।
एतस्य विषयभेदः प्रायश्चित्तविवेकतो ज्ञेयः ।

अवकुटार लि० अव+स्त्राय् अतिशये वा कुटारच्
अत्यन्तनिम्नादौ । अवशब्दार्थे २ वैकृत्ये न० ।

अवकृष्ट लि० अव+कृष-क्त । । दूरीकृतेऽपसारिते, २ वृद्धि-
कारिते च । अवकृष्टं गृह्यायकरादेरवकर्षणमस्यस्य अर्थः
अच् । ४ गृह्यायकराजके दासभेदे पु० । “पणोदेयोऽवकृष्टस्य
षड्भुक्तस्य वेतनम् । षाण्मासिकस्तथाच्छादो धान्य-
द्रोणस्तु मासिकः” मनुः । “अवकृष्टस्य गृहादिषंमार्जको-
दकादिवाहादेः कर्म्मकरस्य कुल्लू” ।

अवकृष्य लि० अव+कृष कर्म्मणि कप् । १ आकर्षणीये २ दूरी-
कार्ये अव+कृष ल्यप् । ३ आकर्ष्येत्यर्थे अव्य० ।

अवकृप्ति स्त्री अव+कृष-क्त रोलः । सम्भावनायाम् “अनवकृ-
प्ता सर्वथोः” पा० । “अनवकृप्तिरसम्भावना” सि० कौ०
“क्तेव भोक्ष्यसे अनवकृप्तावेव” सि० कौ० ।

अवकेशिन् लि० अवच्युतं कं सुखं यस्मात् प्रा० व० अवकं
फलमन्यतामोसितं शीलमस्य अवक+ईश-णिनि ।
१ अफले वृत्ते । असन्नाः केशा विद्यन्ते अस्य इति ।
२ अत्यकेशयुक्ते । [लया कुष्टे ।

अवकोकिल लि० अवक्रुष्टः कोकिलया प्रा० स० । कोकि-
अवक्रव्य लि० न वक्रव्यः । १ वक्रुमनर्हे अस्तीलादौ वाक्ये
२ निषिद्धवचने ३ मिथ्याभूते च ।

अवक्तु लि० नास्ति वक्तुं यत् । सुश्रुतोक्ते शोणितादिनिस्सारण
सुखमन्ये ब्रणादौ “अन्तःपूयेष्ववक्त्रेषु तथैवोत्सङ्गवत्-
स्वपि । नेत्वर्कगुदाभ्यासनाङ्गोऽवक्त्राः सशोणिताः” ।

अवक्र लि० विरोधे न० त० । वक्रताविरोधनि सारल्ययुक्ते ।

अवक्रक्षिन् लि० अव+कृष णिनि पु० । अवकर्षणशीले
“अवक्रक्षिणं वृषभं यथा जुरम्” ऋ० ८, १, २, अवक्र-
क्षिणसवकर्षणशीलम् भा० ।

अवक्रन्द लि० अव+क्रन्द कर्त्तरि अच् । १ नीचैः क्रन्दनशीले

“क्रन्दते स्वाहाऽवक्रन्दाय स्वाहा” य० २२७ । भावे वञ् ।

नीचैः २ क्रन्दने पु० । भावे ल्युट् अवक्रन्दनमप्यत्र न० ।

अवक्रम पु० अव+क्रम-भावे वञ् । अवक्रमणे निम्नगतौ ।

अवक्रय पु० अवक्रियते प्रतिरूपदानेन स्वधीनं क्रियतेऽनेन

अव+क्री-अच् । पाह्यस्य प्रतिरूपत्वेन देयेऽमूल्येऽभाटके

च भाटकञ्च गृहवस्त्रादिवस्तुनः एतावत् उपभोगे धनं पाह्य

मिति समयेव परायत्तीकरणम् करणेऽच । २ तत्साधने द्रव्ये

शुक्लादिस्थाने वणिग्भिर्द्विपाय देये (भाटुल) ३ करे च ।

अवक्रान्ति स्त्री अव+क्रम-क्तिन् । निम्नक्रमणे अधोगमने ।

अवक्रुष्ट लि० अव+क्रुष्ट-कर्म्मणि क्त । कृताक्रोशे यद्विद्विष्य

क्रोशः कृतस्तस्मिन् । “अवक्रुष्टः कोकिलया” सि० कौ० ।

अवक्लिन्न लि० अव+क्लिद-क्त । पाकादधस्तात् १ क्लिप्ते (पचा)

१ फलादौ जलादिना २ अत्यन्तार्द्रं च । पूर्व पक्वं ततोऽ-

वक्लिन्नं राज० पूर्वनि० । अवक्लिन्नपक्वम् ।

अवक्लेद पु० अव+क्लिद-भावे वञ् । पाकोत्तरं क्लेदे (पचा-

हज्जोया) क्लेदश्च जलविशेषसंयोगेन वस्तुनो नाशजनकः

अवयवसंयोगशैथिल्यसंपादको व्यापारः ।

अवक्षय पु० अव+क्षि-भावे अच् । दृष्टुत्तरं नाशोन्मु-

खावस्थायां भावविकारभेदे ।

अवक्षयण न० अव+क्षि-णिच्-भावे ल्युट् । अवक्षय-

साधने व्यापारभेदे । “ब्राह्मणा उन्मुखावक्षयणमकृतं”

शत० ब्रा० । [यस्यावक्षेपः कृतस्तस्मिन् ।

अवक्षिप्त लि० अव+क्षिप-कर्म्मणि क्त । कृतावक्षेपे वस्तुनि

अवक्षीण लि० अव+क्षि-क्त । १ अवक्षयप्राप्ते विनाशोन्मुखे

पदार्थे । भावे क्त । २ अवक्षये न० ।

अवक्षुत लि० अव+क्षु-क्त । उपरि कृतक्षुते । यक्षोपरि क्षुतं

क्षतं तस्मिन् । “द्विषदन्नं नगर्थन्नं पतितान्नसंक्षुतम्” मनुः ।

अवक्षेपण अव+क्षिप-भावे ल्युट् । अवक्षेपयोगाहुक्ते

क्रियाभेदे । “सुसलसवक्षिपामीतीच्छाजनिनेन प्रयत्नेन

प्रयत्नवदात्मसंयोगरूपादसमवायिकारणात् हस्ते क्रिया

जायते ततोऽवक्षेपणविशिष्टहस्तनोदनादसमवायिकार-

णात् हस्तसंयुक्तसंवेद्यवक्षेपणं कर्म्म दुग्धपद्मा जायते”

वै० सू० ७० उक्तं ज्ञेयम् । “उत्क्षेपणसवक्षेपणमाहुक्तेन

प्रसारणं गमनमिति कर्म्मणि” वै० सू० “उत्क्षेपणं तथा-

वक्षेपणमाहुक्तेन तथा । प्रसारणञ्च गमणं कर्म्मणि खेतानि

पञ्च च” भाषा० । भावे वञ् । अवक्षेपोऽप्यत्रार्थे । करणे

ल्युट् ङीप् । २ बलायामोषधौ स्त्री ।

अवखात न० निम्नः खातः । गभीरगत्ते ।